

У Д И Т Ё Л И

Обществото на знанието и хуманизмът на ХХІ век

**СБОРНИК С НАУЧНИ ДОКЛАДИ
ОТ ХХІ НАЦИОНАЛНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ
1 НОЕМВРИ 2023 г.**

**ЗА БУКВИТЕ
ОПИСМЕНЕХЪ**

ОБЩЕСТВОТО НА ЗНАНИЕТО И ХУМАНИЗМЪТ НА XXI ВЕК

XXI национална научна конференция с международно участие

София, 1 ноември 2023 г.

KNOWLEDGE SOCIETY AND 21st CENTURY HUMANISM

The 21st International Scientific Conference

Sofia, 1st November 2023

ЗА БУКВИТЕ
О ПИСМЕНОСТЪ

Сборникът „Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век“ е реализиран в рамките на проект „Организиране и провеждане на научна конференция с международно участие „Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век“ (ПЧФНП 2023-06/28.03.2023 г.) по Наредбата на Министерството на образованието и науката, с ръководител доц. д-р Любомира Парижкова.

The Proceedings “Knowledge Society and 21st Century Humanism” has been realized within the project “Organizing and conducting a Scientific Conference with International Participation “Knowledge Society and 21st Century Humanism” (PPFPP 2023-06/28.03.2023) under the Regulation of the Ministry of Education and Science, coordinated by Assoc. Prof. Lubomira Parijkova, PhD.

Университет по библиотекознание и информационни технологии
© Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2023
ISSN 2683-0094

© Доц. д-р Любомира Парижкова – съставител

University of Library Studies and Information Technologies
© Academic Publisher “Za Bukvite – O Pismeneh”, 2023
ISSN 2683-0094

© Assoc. Prof. Lubomira Parijkova, PhD – compiler

Академичното издателство „За буквите – О писменехъ“ и съставителят не носят отговорност за изказаните мнения, идеи и хипотези на авторите в техните доклади, включени в настоящия сборник.

The Academic Publisher “Za Bukvite – O Pismeneh” and the compiler do not take responsibility for the expressed opinions, ideas and hypotheses of the authors and their articles included in the current proceedings.

СЪСТАВИТЕЛ

доц. д-р Любомира Парижкова

МЕЖДУНАРОДЕН НАУЧЕН КОМИТЕТ

проф. дн Ирена Петева –
председател, Университет по
библиотекознание и
информационни технологии,
София, България;

проф. д.ик.н. Стоян Денчев,
Университет по библиотекознание
и информационни технологии,
София, България;

проф. д-р Кристина Денчева,
Университет по библиотекознание
и информационни технологии,
София, България;

проф. д-р Натали Стоянофф,
Технически университет, Сидни,
Австралия;

проф. д-р Невил Рама,
Средиземноморски университет,
Албания;

проф. д-р Карла Базили,
Университет „Гулиелмо Маркони“,
Италия;

проф. к.т.н. Александър Циганенко,
Академия по медийна индустрия,
Русия;

проф. д-р Геннадий Матриухин,
Съветник към Държавната дума на
Руската федерация, Русия;

проф. д-р Иван Гарванов,
Университет по библиотекознание
и информационни технологии,
София, България;

проф. д-р Йосип Бурушич,
Институт по социални науки
„Иво Пилар“, Хърватия;

проф. д-р Иванка Павлова,
Университет по библиотекознание
и информационни технологии,
София, България;

COMPILER

Assoc. Prof. Lubomira Parijkova, PhD

INTERNATIONAL SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. D.Sc. Irena Peteva – chair,
University of Library Studies and
Information Technologies, Sofia,
Bulgaria;

Prof. D.Sc. Stoyan Denchev,
University of Library Studies and
Information Technologies, Sofia,
Bulgaria;

Prof. Kristina Dencheva, PhD,
University of Library Studies and
Information Technologies, Sofia,
Bulgaria;

Prof. Natali Stoyanoff, PhD,
Technical University, Sydney,
Australia;

Prof. Nevil Rama, PhD,
Mediterranean University,
Albania;

Prof. Carla Basili, PhD,
Guglielmo Marconi University,
Italy;

Prof. D.Sc. Aleksander Tsiganenko,
Media Industry Academy,
Russia;

Prof. Gennadiy Matriuhin, PhD,
Russian Duma Advisor,
Russia;

Prof. D.Sc. Ivan Garvanov,
University of Library Studies and
Information Technologies, Sofia,
Bulgaria;

Prof. Josip Burušić, PhD,
Ivo Pilar Social Sciences Institute,
Croatia;

Prof. Ivanka Pavlova, PhD,
University of Library Studies and
Information Technologies, Sofia,
Bulgaria;

проф. д.т.н. Елена Шойкова-Стоянова, Университет по библиотекознание и информационни технологии, София, България;

Prof. D.Sc. Elena Shoikova-Stoyanova, University of Library Studies and Information Technologies, Sofia, Bulgaria;

проф. д-р Евгени Манев, Университет по библиотекознание и информационни технологии, София, България;

Prof. Evgeny Manev, PhD, University of Library Studies and Information Technologies, Sofia, Bulgaria;

проф. д-р Владо Бучковски, Скопски университет, Северна Македония;

Prof. Vlado Bučkovski, PhD, Skopje University, North Macedonia;

проф. д-р Андрей Манойло, Московски държавен университет, Русия;

Prof. D.Sc. Andrey Manoylo, Moscow State University, Russia;

проф. д-р Ванче Бойков, Нишки университет, Сърбия;

Prof. Vanche Boykov, PhD, University of Niš, Serbia;

проф. д.т.н. Атанас Начев, Университет по библиотекознание и информационни технологии, София, България;

Prof. D.Sc. Atanas Nachev, University of Library Studies and Information Technologies, Sofia, Bulgaria;

проф. д-р Маргарита Терзиева, Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, България;

Prof. D.Sc. Margarita Terzieva, University Prof. Dr. Asen Zlatarov, Burgas, Bulgaria;

проф. д.ик.н. Ирина Новикова, Беларуски държавен технически университет, Беларус;

Prof. D.Sc. Irina Novikova, Belarus State Technical University, Belarus;

проф. д-р Румяна Папанчева, Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, България;

Prof. Rumiana Papancheva, PhD, University Prof. Dr. Asen Zlatarov, Burgas, Bulgaria;

проф. д-р Тереза Тренчева, Университет по библиотекознание и информационни технологии, София, България;

Prof. Tereza Trencheva, PhD, University of Library Studies and Information Technologies, Sofia, Bulgaria;

проф. д-р Христина Богова, Университет по библиотекознание и информационни технологии, София, България;

Prof. Hristina Bogova, PhD, University of Library Studies and Information Technologies, Sofia, Bulgaria;

доц. д-р Любомира Парижкова, Университет по библиотекознание и информационни технологии, София, България;

Assoc. Prof. Lubomira Parijkova, PhD, University of Library Studies and Information Technologies, Sofia, Bulgaria;

доц. д-р Калин Стоев,
Университет по библиотекознание
и информационни технологии,
София, България;

Assoc. Prof. Kalin Stoev, PhD,
University of Library Studies and
Information Technologies, Sofia,
Bulgaria;

доц. д-р Веселин Чантов,
Университет по библиотекознание
и информационни технологии,
София, България;

Assoc. Prof. Veselin Chantov, PhD,
University of Library Studies and
Information Technologies, Sofia,
Bulgaria;

доц. д-р Николай Митев,
Университет по библиотекознание
и информационни технологии,
София, България;

Assoc. Prof. Nikolay Mitev, PhD,
University of Library Studies and
Information Technologies, Sofia,
Bulgaria;

доц. д-р Йордан Деливерски,
Университет по библиотекознание
и информационни технологии,
София, България;

Assoc. Prof. Jordan Deliversky, PhD,
University of Library Studies and
Information Technologies, Sofia,
Bulgaria;

доц. д-р Красимира Александрова,
Национална библиотека „Св. св.
Кирил и Методий“, Университет по
библиотекознание и информационни
технологии, София, България;

Assoc. Prof. Krasimira Aleksandrova, PhD,
National Library St. St. Cyril and Methodius,
University of Library Studies and Information
Technologies, Sofia,
Bulgaria;

доц. д-р Антоанета Тотоманова,
Национална библиотека
„Св. св. Кирил и Методий“, София,
България;

Assoc. Prof. Antoaneta Totomanova, PhD,
National Library St. St. Cyril and Methodius,
Bulgaria;

доц. д-р Мустафа Хатиплер,
Тракийски университет, Турция.

Assoc. Prof. Mustafa Hatipler, PhD,
Trakia University, Turkey.

НАУЧЕН И ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

доц. д-р Любомира Парижкова –
председател
проф. д-р Евгения Ковачева
доц. д-р Боян Жеков
доц. д-р Веселин Чантов
доц. д-р Катя Рашева-Йорданова
доц. д-р Калин Стоев
доц. д-р Стефка Толева-Стоименова
гл. ас. д-р Габриела Ангелова
гл. ас. д-р Гергана Янчева
гл. ас. д-р Деница Димитрова
гл. ас. д-р Деница Младенова
гл. ас. инж. д-р Евелина Здравкова-
Величкова
гл. ас. д-р Елисавета Цветкова
гл. ас. д-р Ива Костадинова
гл. ас. д-р Калина Минчева
гл. ас. д-р Камелия Планска-
Симеонова
гл. ас. д-р Мила Кръстева
гл. ас. д-р Поли Муканова
гл. ас. д-р Светлана Сярова
гл. ас. д-р Соня Спасова
д-р Евгения Василева
д-р Теодора Генова
Агнеса Цветкова, докторант
Мария Узунова, докторант
Стефанка Митева, докторант
Ивана Николова, студент

SCIENTIFIC AND ORGANIZING COMMITTEE

Assoc. Prof. Lubomira Parijkova, PhD –
chair
Prof. Evgenia Kovacheva, PhD
Assoc. Prof. Boyan Zhekov, PhD
Assoc. Prof. Veselin Chantov, PhD
Assoc. Prof. Katia Rasheva-Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Kalin Stoev, PhD
Assoc. Prof. Stefka Toleva-Stoimenova, PhD
Sen. Assist. Prof. Gabriela Angelova, PhD
Sen. Assist. Prof. Gergana Yancheva, PhD
Sen. Assist. Prof. Denitsa Dimitrova, PhD
Sen. Assist. Prof. Denitsa Mladenova, PhD
Sen. Assist. Prof. Eng. Evelina Zdravkova-
Velichkova, PhD
Sen. Assist. Prof. Elisaveta Tsvetkova, PhD
Sen. Assist. Prof. Iva Kostadinova, PhD
Sen. Assist. Prof. Kalina Mincheva, PhD
Sen. Assist. Prof. Kamelia Planska-
Simeonova, PhD
Sen. Assist. Prof. Mila Krasteva, PhD
Sen. Assist. Prof. Polly Mukanova, PhD
Sen. Assist. Prof. Svetlana Syarova, PhD
Sen. Assist. Prof. Sonia Spasova, PhD
Evgenia Vasileva, PhD
Teodova Genova, PhD
Agnesa Tsvetkova, PhD Student
Maria Uzunova, PhD Student
Stefanka Miteva, PhD Student
Ivana Nikolova, Student

СЪДЪРЖАНИЕ/CONTENT

ПРЕДГОВОР	16
PREFACE	19

НАЙДЕН ГЕРОВ И МЯСТОТО НА ЕДНА ОТ ПЪРВИТЕ ЛИТЕРАТУРНИ ИСТОРИИ ПРЕЗ XIX ВЕК. Андриана Спасова	23
NAYDEN GEROV AND THE PLACE OF ONE OF THE FIRST LITERARY HISTORIES IN THE NINETEENTH CENTURY. Andriana Spasova	31

КОГНИТИВНАТА ПАРАДИГМА НА <i>FESTSCHRIFT</i> ИЗДАНИЯТА – ОТ ПОСВЕТЕНОТО НА НАЙДЕН ГЕРОВ ДО ОБРАЗЦИТЕ НА СЕРИЯ „ФАКЛОНОСЦИ“ НА АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЗА БУКВИТЕ – О ПИСМЕНЕХЪ“ (Гещалтплан). Александра Куманова	32
THE COGNITIVE PARADIGM OF <i>FESTSCHRIFT</i> EDITIONS – FROM DEDICATED TO NAYDEN GEROV TO THE MODELS OF THE SERIES <i>FAKLONOSTSI</i> OF THE ACADEMIC PUBLISHER ZA BUKVITE – O PISMENEH (Geschalt plan). Alexandra Kumanova	41

ПЪРВА СЕКЦИЯ/SECTION 1

КНИЖОВНОСТ И ХУМАНИЗЪМ/LITERATURE AND HUMANISM

НЕПРОПОЗИЦИОНАЛНАТА ОСНОВА НА МЕТАДИСКУРСА – ФАКТИ И МИТОВЕ. Донка Мангачева	43
THE NON-PROPOSITIONAL BASIS OF METADISOURSE – FACTS AND MYTHS. Donka Mangatcheva	53

СРЕЩА С ЕЗИКОВИ СВЕТОВЕ: ПОЛИМОРФИЯТА КАТО ЗНАК ЗА КОГНИТИВНИ ИЗМЕНЕНИЯ. Йорданка Захариева	54
MEETING WITH LANGUAGE WORLDS: POLYMORPHY AS A SIGN OF COGNITIVE CHANGE. Yordanka Zaharieva	61

МАШИНАТА ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ТЕКСТ И СОЦИАЛНИТЕ ЕФЕКТИ НА УСПЕХА (НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ РОМАНА „ЛИТЕРАТРОН“ ОТ РОБЕР ЕСКАРПИ, 1964 Г.). Мая Горчева	62
THE TEXT CREATING MACHINE AND THE SOCIAL EFFECTS OF SUCCESS (OBSERVATIONS ON THE NOVEL LITERATRON BY ROBERT ESCARPIT, 1964). Maya Gorcheva	70

СЛАВЯНСКИЯТ СЕДМИЧЕН МОДЕЛ И НАЗВАНИЕТО НА ДЕНЯ НЕДЕЛЯ. Инна Димитрова	71
THE SLAVIC WEEKLY MODEL AND THE NAME OF THE DAY SUNDAY. Inna Dimitrova	82

ПЪРВИЧНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ НА УЧИТЕЛИ ВЪВ ВРЪЗКА С ЧЕТЕНЕТО В ПРЕДУЧИЛИЩЕН И НАЧАЛЕН ЕТАП НА ОБРАЗОВАНИЕТО. Любомира Парижкова, Николинка Михайлова	83
PRIMARY RESULTS OF A SURVEY AMONG TEACHERS ON PRESCHOOL AND ELEMENTARY SCHOOL READING. Lubomira Parijkova, Nikolinka Mihaylova	98
УНИБИТ КАТО ДУХ И КУЛТУРА В ДИГИТАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА. Евелина Здравкова, Деница Младенова, Агнеса Цветкова, Стоян Денчев	99
ULSIT AS SPIRIT AND CULTURE IN A DIGITAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT. Evelina Zdravkova, Denitsa Mladenova, Agnesa Cvetkova, Stoyan Denchev	107
ПРЕПОДАВАТЕЛСКАТА МОБИЛНОСТ ПО ПРОГРАМА „ЕРАЗЪМ“: ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПРАКТИКИ В НАЙ-СТАРИЯ УНИВЕРСИТЕТ В ПОРТУГАЛИЯ. Поли Муканова.....	109
ERASMUS+ TEACHING MOBILITY: INSTITUTIONAL PRACTICES AT THE OLDEST UNIVERSITY IN PORTUGAL. Polly Mukanova	118
МОТИВИ ПРИ ИЗБОРА НА ПРОФЕСИЯ НА ВЪЗПИТАНИЦИ НА УНИВЕРСИТЕТА ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ ОТ ПОКОЛЕНИЕ Z. Росица Кръстева, Силвия Зарева.....	119
MOTIVATIONS FOR CHOOSING A PROFESSION OF GENERATION Z ALUMNI OF THE UNIVERSITY OF LIBRARY STUDIES AND INFORMATION TECHNOLOGIES. Rositsa Krasteva, Silvia Zareva	126
СТУДЕНТСКИ ПРАКТИКИ В БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННИЯ СЕКТОР ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19: ОПИТ НА КАТЕДРА „БИБЛИОТЕЧНИ НАУКИ“ ПРИ УНИБИТ. Таня Тодорова, Събина Ефтимова, Теодора Генова	127
STUDENT INTERNSHIPS IN THE LIBRARY AND INFORMATION SECTOR DURING THE COVID-19 PANDEMIC: EXPERIENCE OF LIBRARY SCIENCES DEPARTMENT AT ULSIT. Tania Todorova, Sabina Eftimova, Teodora Genova	137
ЗАЩИТЕНИ МАГИСТЪРСКИ ТЕЗИ ПО ВЪПРОСИТЕ НА БИБЛИОТЕРАПИЯТА В МАГИСТЪРСКА ПРОГРАМА „БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОНЕН И КУЛТУРЕН МЕНИДЖМЪНТ“ – ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ. Събина Ефтимова.....	138
DEFENDED MASTER’S THESES ON THE ISSUES OF BIBLIOTHERAPY IN THE MA PROGRAM OF LIBRARY, INFORMATION AND CULTURAL MANAGEMENT, DISTANCE LEARNING PROGRAMS. Sabina Eftimova	152

ВТОРА СЕКЦИЯ/SECTION 2

КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО – ИСТОРИЯ, СЪВРЕМИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ CULTURAL HERITAGE – HISTORY, MODERNITY AND PERSPECTIVES

ХРИСТИАНСКИЯТ МИР – НРАВСТВЕНА ЦЕННОСТ
В НЕМАТЕРИАЛНОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО. Светла Шапкалова 154

CHRISTIAN PEACE – MORAL VALUE
IN THE INTANGIBLE HERITAGE. Svetla Shapkalova..... 164

КОНВЕНЦИЯТА НА ЮНЕСКО ЗА ОПАЗВАНЕ
НА НЕМАТЕРИАЛНОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО –
20 ГОДИНИ ПО-КЪСНО (ПРЕДИСТОРИЯ). Венцислав Велев 165

THE UNESCO CONVENTION ON THE SAFEGUARDING
OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE –
20 YEARS LATER (BACKGROUND). Ventzislav Veleв 175

МАЛКО ПОЗНАТИ ЛИЧНОСТИ В БЪЛГАРСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ:
РАДА ПЕТРОВА. Жоржета Назърска..... 176

LITTLE-KNOWN PERSONALITIES IN BULGARIAN EDUCATION:
RADA PETROVA. Georgeta Nazarska..... 189

СПОМЕНИ НА БЪЛГАРСКИ УЧИТЕЛИ ЗА КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНИЯ
ЖИВОТ В ЮЖНА ДОБРУДЖА (1913 – 1940). Мила Кръстева 190

MEMORIES OF BULGARIAN TEACHERS ABOUT THE CULTURAL
AND EDUCATIONAL LIFE IN SOUTHERN DOBRUDJA (1913 – 1940).
Mila Krasteва..... 199

ГЕОКАРТФОНД НА АГЕНЦИЯТА ПО ГЕОДЕЗИЯ, КАРТОГРАФИЯ
И КАДАСТЪР – ЧАСТ ОТ КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО. Тина Петрова.... 200

GEOCARD COLLECTION OF THE GEODESY, CARTOGRAPHY
AND CADASTRE AGENCY–
PART OF THE CULTURAL HERITAGE. Tina Petrova..... 207

СЪЗДАВАНЕ НА БИБЛИОГРАФСКА БАЗА ДАННИ В ОБЛАСТТА
НА ВОЕННОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО В БЪЛГАРИЯ.
Ивана Николова, Антоний Станимиров, Арсини Колев 208

CREATION OF A BIBLIOGRAPHIC DATABASE IN THE FIELD
OF MILITARY CULTURAL HERITAGE IN BULGARIA. Ivana Nikolova,
Antoniу Stanimirov, Arsini Kolev 218

ТАНЦУВАНЕ СЪС СЯНКТА –
СОЦИАЛНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ТВОРЧЕСКИЯ АКТ
В ГРАФИТИ ИЗКУСТВОТО. Славяна Холц 219

DANCING WITH THE SHADOW – SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE CREATIVE ACT IN GRAFFITI ART. Slaviana Holc	230
---	-----

КОНЯТ КАТО ОБЕКТ НА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ В БЪЛГАРСКОТО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО. МАДАРСКИЯТ КОННИК. Христо Христов.....	231
--	-----

THE HORSE AS AN OBJECT OF INTERPRETATION IN BULGARIAN ART. THE MADARA HORSEMAN. Hristo Hristov	242
---	-----

ПРИЛАГАНЕ НА МУЛТИПЛИКАТОРИ ЗА ОЦЕНКА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПОСЕЩЕНИЯ ПРИ КОГНИТИВНИЯ АНАЛИЗ НА ТУРИЗМА В ОБЛАСТ ГАБРОВО. Румен Драганов.....	243
---	-----

APPLICATION OF MULTIPLIERS FOR EVALUATION OF TOURIST VISITS IN THE COGNITIVE ANALYSIS OF TOURISM IN GABROVO REGION. Rumen Draganov	254
--	-----

ВЕЛИКИТЕ ГЕОГРАФСКИ ОТКРИТИЯ ПРАЩАТ В ПРОВИНЦИЯТА БЪЛГАРСКОТО ЕВРАЗИЙСТВО. Дончо Иванов.....	255
---	-----

THE GREAT GEOGRAPHICAL DISCOVERIES SEND BULGARIAN EURASIANITY TO THE PROVINCE. Doncho Ivanov	266
---	-----

ТРЕТА СЕКЦИЯ/SECTION 3

ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ И ДИГИТАЛНИ ТРАНСФОРМАЦИИ НА ЗНАНИЕТО

INFORMATION TECHNOLOGIES AND DIGITAL TRANSFORMATIONS OF KNOWLEDGE

КАК ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ ПРОМЕНЯ СВЕТА. Десислава Бакърджиева.....	268
--	-----

HOW AI CHANGES THE WORLD. Desislava Bakardzhieva	274
--	-----

НОВИТЕ ДИГИТАЛНИ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИЕТО. Мария Казакова.....	275
---	-----

NEW DIGITAL TECHNOLOGIES IN EDUCATION. Maria Kazakova	284
---	-----

ТЕСТВАНЕ ПРИ ТРАДИЦИОННИТЕ И ГЪВКАВИТЕ ПОДХОДИ ЗА РАЗРАБОТКА НА СОФТУЕР. Теодора Николова, Стефка Толева-Стоименова, Велиян Димитров	285
--	-----

TESTING IN TRADITIONAL AND AGILE SOFTWARE DEVELOPMENT. Teodora Nikolova, Stefka Toleva-Stoimenova, Velian Dimitrov	297
---	-----

МОДЕЛ И РЕАЛИЗАЦИЯ НА VR ESCAPE ROOM КАТО СРЕДСТВО ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА НОВИ ЗНАНИЯ В ДИГИТАЛНА СРЕДА. Антония Станева, Тереза Иванова, Катя Рашева-Йорданова, Даниела Борисова	298
MODEL AND IMPLEMENTATION OF A VR ESCAPE ROOM AS A MEANS OF ACQUIRING NEW KNOWLEDGE IN A DIGITAL ENVIRONMENT. Antonia Staneva, Tereza Ivanova, Katia Rasheva-Yordanova, Daniela Borissova.....	310
СТАНДАРТИ ЗА КИБЕРСИГУРНОСТ – АНАЛИЗ И ПРИЛОЖЕНИЕ СРЕД БЪЛГАРСКИТЕ БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИ. Виктория Ангелова, Ива Костадинова	312
CYBERSECURITY STANDARDS – ANALYSIS AND APPLICATION AMONG BULGARIAN BUSINESS ORGANIZATIONS. Viktoriya Angelova, Iva Kostadinova	325
ОБУЧЕНИЕТО ПО ИКОНОМИКА В СРЕДНОТО УЧИЛИЩЕ – ЦЕЛИ И ДОБРИ ПРАКТИКИ. Румина Вълкова.....	326
SECONDARY SCHOOL ECONOMICS EDUCATION – OBJECTIVES AND GOOD PRACTICES. Rumina Valkova	335
РАЗПОЗНАВАНЕ НА ИЗСТРЕЛ ОТ ОГНЕСТРЕЛНО ОРЪЖИЕ ЧРЕЗ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА СПЕКТРАЛЕН АНАЛИЗ. Иван Гарванов, Пенка Пергелова.....	336
GUNSHOT RECOGNITION USING SPECTRAL ANALYSIS. Ivan Garvanov, Penka Pergelova	346
НАДЕЖДНОСТ НА СОФТУЕРА И ПРОБЛЕМЪТ ИНФОРМАЦИОННА БЕЗОПАСНОСТ. Иванка Павлова.....	347
SOFTWARE RELIABILITY AND THE ISSUE OF INFORMATION SECURITY. Ivanka Pavlova.....	353
ОЦЕНКА НА ЕЛЕКТРОННИ КУРСОВЕ ЧРЕЗ ГРУПИРАНЕ НА РАЗЛИЧНИ ИНДИКАТОРИ. Милена Банковска, Даниела Борисова, Катя Рашева-Йорданова	354
EVALUATION OF E-LEARNING COURSES BY GROUPING DIFFERENT INDICATORS. Milena Bankovska, Daniela Borissova, Katia Rasheva-Yordanova.....	366

ЧЕТВЪРТА СЕКЦИЯ/SECTION 4

СИГУРНОСТ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА В XXI ВЕК

SECURITY – CHALLENGES IN THE 21ST CENTURY

НЯКОИ ПРОБЛЕМИ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ. Пламен Богданов	368
SOME PROBLEMS OF THE NATIONAL SECURITY STRATEGY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA. Plamen Bogdanov	376
ВЛИЯНИЕ НА ВОЙНАТА В УКРАИНА ВЪРХУ ЗАЩИТАТА НА КРИТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ. Константин Казаков	377
IMPACT OF THE WAR IN UKRAINE ON THE PROTECTION OF CRITICAL INFRASTRUCTURE IN THE REPUBLIC OF BULGARIA. Konstantin Kazakov	385
ЧУЖДЕСТРАННИЯТ ФАКТОР И ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА НА РЕПУБЛИКА (СЕВЕРНА) МАКЕДОНИЯ ПРЕЗ ВТОРОТО ДЕСЕТИЛЕТИЕ НА XXI ВЕК. Марияна Стамова	386
THE FOREIGN FACTOR AND THE FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF (NORTH) MACEDONIA IN THE SECOND DECADE OF THE 21 ST CENTURY. Mariyana Stamova	396
ОСОБЕНОСТИ НА УПРАВЛЕНИЕТО ПРИ КРИЗИ ВСЛЕДСТВИЕ НА ТЕРОРИСТИЧНА ДЕЙНОСТ. Асен Захариев	397
PARTICULARITIES OF CRISIS MANAGEMENT DUE TO TERRORIST ACTIVITY. Asen Zahariev	404
ОБЗОР И КЛАСИФИКАЦИЯ НА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ КИБЕРАТАКИ. Николай Митев, Виктория Спасова	405
REVIEW AND CLASSIFICATION OF EXISTING CYBERATTACKS. Nikolay Mitev, Victoria Spasova	417
120 ГОДИНИ БЪЛГАРИЯ – САЩ. НЯКОИ БЕЛЕЖКИ ЗА ДИПЛОМАТИЧЕСКИТЕ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ И СПОДЕЛЕНИТЕ ЦЕННОСТИ. Християн Атанасов, Стоян Денчев	418
120 YEARS BULGARIA – USA. SOME NOTES ON DIPLOMATIC RELATIONS AND SHARED VALUES. Hristiyan Atanasov, Stoyan Denchev	428
ИНФОРМАЦИОННАТА СРЕДА И УСЛУГИ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ГРУПОВА РАБОТА В УПРАВЛЕНСКИТЕ СТРУКТУРИ. Веселина Гагъмова, Милена Иванова, Грудн Ангелов	429

THE INFORMATION ENVIRONMENT AND SERVICES, A PREREQUISITE FOR TEAM WORK IN MANAGEMENT STRUCTURES. Veselina Gagamova, Milena Ivanova, Grudi Angelov	438
---	-----

ОТ 7 П (7 R) КЪМ 8 П (8 R) НА ЛОГИСТИКАТА В УСЛОВИЯТА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД СИГУРНОСТТА ПРЕЗ XXI ВЕК. Володя Цветанов	439
---	-----

FROM 7 P (7 R) TO 8 P (8 R) LOGISTICS IN THE CONTEXT OF SECURITY CHALLENGES IN THE 21 ST CENTURY. Volodya Tsvetanov...	451
--	-----

ПЕТА СЕКЦИЯ/SECTION 5

УНИВЕРСИТЕТСКА МЛАДЕЖКА АКАДЕМИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗНАНИЯ

UNIVERSITY YOUTH KNOWLEDGE ACADEMY

ВЪЗРОЖДЕНСКИ КНИЖОВНИ МАРШРУТИ – НАЙДЕН ГЕРОВ. Мария Узунова	453
---	-----

REVIVAL LITERARY ROUTES – NAYDEN GEROV. Maria Uzunova	465
---	-----

СПОДЕЛЕНОТО ЧЕТЕНЕ – ПРОУЧВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ РОДИТЕЛИ. Любомира Парижкова, Зорница Христова-Жолева	466
---	-----

SHARED READING – STUDY OF BULGARIAN PARENTS. Lubomira Parijkova, Zornitsa Hristova- Zholeva.....	476
---	-----

ИНИЦИАТИВИ НА IFLA ЗА ПОПУЛЯРИЗИРАНЕТО НА БИБЛИОТЕЧНИЯ ТУРИЗЪМ. Радослав Христов	477
---	-----

IFLA INITIATIVES TO PROMOTE LIBRARY TOURISM. Radoslav Hristov....	491
---	-----

ПРОУЧВАНЕ НА ЗАЕМАНЕТО НА КНИГИ ОТ ДЕТСКИЯ ОТДЕЛ В ШУМЕНСКАТА РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19. Виолина Тодорова	492
--	-----

RESEARCH OF BOOK BORROWING FROM THE CHILDREN'S DEPARTMENT IN THE SHUMEN REGIONAL LIBRARY DURING THE PANDEMIC. Violina Todorova.....	503
---	-----

СЛОВОТО С ВЛАСТ – СОЦИОКУЛТУРНАТА ЗНАЧИМОСТ НА РОМАНА „ГОРДОСТ И ПРЕДРАЗСЪДЪЦИ“ ОТ ДЖЕЙН ОСТИН. Диана Димитрова	504
---	-----

THE POWER OF THE WORD – SOCIOCULTURAL SIGNIFICANCE OF JANE AUSTEN'S "PRIDE AND PREJUDICE". Diana Dimitrova	512
---	-----

НЕПРЕХОДНАТА ВРЪЗКА МЕЖДУ РОДОВЕТЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ КАНОВЕ В ПЕРИОДА ДО СРЕДАТА НА VIII ВЕК И ДРЕВНАТА РОДОВА ТРАДИЦИЯ – ПОЯСНАТА БОРБА КОРЕШ. Иван Автутов.....	513
THE CONTINUOUS CONNECTION BETWEEN THE ANCESTRIES OF THE BULGARIAN KHANS IN THE PERIOD UP TO THE MIDDLE OF THE 8 TH CENTURY AND THE ANCIENT ANCESTRAL TRADITION BELT WRESTLING KORESH. Ivan Avtutov.....	519
УПРАВЛЕНИЕТО И ОБМЕНЪТ НА ЗНАНИЯ В БЪЛГАРСКОТО УЧИЛИЩЕ – НОВ ПОДХОД ЗА КАЧЕСТВЕНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА. Иванка Киркова	520
KNOWLEDGE MANAGEMENT AND KNOWLEDGE EXCHANGE IN BULGARIAN SCHOOLS – A NEW APPROACH FOR A QUALITY EDUCATIONAL ENVIRONMENT. Ivanka Kirkova.....	532
CODE STYLE GUIDELINES BY LOW-CODE TECHNOLOGIES AND OUTSYSTEMS. Borislav Shumarov	533
ИЗСЛЕДВАНЕ ВЪРХУ СТИЛ НА КОДА ПРИ НИСКОКОДОВИ ТЕХНОЛОГИИ И OUTSYSTEMS. Борислав Шумаров	542
АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ФАКТОРИТЕ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ПРОДАЖНАТА ЦЕНА НА МИКРОБИЗНЕСИ В БЪЛГАРИЯ. Виктор Арсов.....	543
ANALYSIS AND EVALUATION OF THE FACTORS AFFECTING THE SALE PRICE OF MICRO BUSINESSES IN BULGARIA. Viktor Arsov.....	556
ЦЕЛЕПОЛАГАНЕТО – ТРУДНАТА ЗАДАЧА ПРИ РАЗРАБОТВАНЕТО НА СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ. Антон Банков.....	557
GOAL SETTING – THE DIFFICULT TASK OF DEVELOPING STRATEGY DOCUMENTS. Anton Bankov.....	564
CROSS-BORDER MILITARY INVOLVEMENT IN A WAR (CASE OF YUGOSLAV ARMY AND ITS SATELLITE ARMIES 1991 – 1995). Mentor Tahiri	565
РАЗВИТИЕТО НА ЯДРЕНАТА ЕНЕРГЕТИКА В БЛИЗКИЯ ИЗТОК В КОНТЕКСТА НА НОВАТА ЕНЕРГИЙНА АРХИТЕКТУРА НА РЕГИОНА. Ивелина Димитрова.....	575
DEVELOPMENT OF NUCLEAR ENERGY IN THE MIDDLE EAST IN THE CONTEXT OF THE REGION'S NEW ENERGY ARCHITECTURE. Ivelina Dimitrova	585

CALLING PATIENTS BY THEIR NAME IN THE WAITING ROOM OF A FAMILY DOCTOR'S PRACTICE – A VIOLATION OF GDPR? Johannes Siegmund	586
IMPACT OF CLOUD-COMPUTING ON THE DESIGN OF COST- PERFORMANCE AND RESULTS ACCOUNTING. Jawed Ghaffari	596
КОНЦЕПТУАЛНИ ОСНОВИ ЗА ВЪВЕЖДАНЕ НА АРХИТЕКТУРНИЯ ПОДХОД В ОТБРАНАТА. Милена Иванова	602
CONCEPTUAL FOUNDATIONS FOR INTRODUCING THE ARCHITECTURAL APPROACH IN DEFENCE. Milena Ivanova.....	610
ПРИЛОЖЕНИЕ НА AIRSOFT ТРЕНИРОВКИ ЗА ТАКТИЧЕСКИ ОБУЧЕНИЯ НА ЛИЧНИЯ СЪСТАВ ВЪВ ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ И СЛУЖБИТЕ ЗА СИГУРНОСТ. Митко Узунов.....	611
APPLICATION OF AIRSOFT TACTICAL TRAINING FOR ARMED FORCES AND SECURITY SERVICES PERSONNEL. Mitko Uzunov.....	617
СЪЗДАВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ДНЕСНОТО ПЪРВО ОУ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“, ГРАД КОСТИНБРОД, 1855 – 1912 Г. Николай Борисов.....	618
ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF VASSIL LEVSKI FIRST PRIMARY SCHOOL IN KOSTINBROD, 1855 – 1912. Nikolay Borisov	629
ИЗ ЗАПАДНИТЕ РОДОПИ. ИСТОРИИ И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО ОТ БРАЦИГОВО. Нина Единакова.....	630
FROM THE WESTERN RHODOPES. STORIES AND CULTURAL HERITAGE FROM BRATSIGOVO. Nina Edinakova	638
КРАТЪК ПОГЛЕД ВЪРХУ ТРИ ОТ ОСНОВНИТЕ ДУХОВНИ ИНСТИТУЦИИ В ГРАД ПЛОВДИВ – ОБЩНОСТ, ХРАМ И РЕЛИГИЯ. Аксиния Иванова	639
A BRIEF LOOK AT THREE OF THE MAIN SPIRITUAL INSTITUTIONS IN PLOVDIV – COMMUNITY, TEMPLE, AND RELIGION. Aksinia Ivanova	649
РЕЦЕНЗИЯ	650
REVIEW	652

КОНВЕНЦИЯТА НА ЮНЕСКО ЗА ОПАЗВАНЕ НА НЕМАТЕРИАЛНОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО – 20 ГОДИНИ ПО-КЪСНО (ПРЕДИСТОРИЯ)

Венцислав Велев

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: С цел опазване и защита на културното наследство ЮНЕСКО предприема различни действия. За да се постигне по-ефективен контрол, както и за насърчаване на прилагането на общи действия се разработват и приемат поредица от конвенции, всяка от които насочена към определен сектор. Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство (Конвенция 2003) е в отговор на изразената необходимост от протекция спрямо тази „крехка“ и „уязвима“ по своята същност част от запазената и наследена традиционната култура. Нуждата от подобен стратегически документ изкрystalизира в поредица от предварителни срещи, семинари, конференции и симпозиуми. Тя е резултат и от работата на много експерти от различни страни.

Ключови думи: Конвенция 2003, нематериално културно наследство, ЮНЕСКО.

Въведение

През 1945 г. е основана Организацията на обединените нации за образование, наука и култура – ЮНЕСКО. Формирана като специална агенция към ООН, тя има за цел подпомагане на световната общност и насърчаване на усилията в международен план, насочени към подпомагане на развитието на образованието, науката, културата и комуникациите. Тя е и в отговор на констатираната от световната общност необходимост от укрепване на интелектуалната и морална солидарност на човечеството посредством взаимно разбирателство и диалог между културите. Основополагащо начало е разбирането за необходимостта от универсалното зачитане на справедливостта, законите, човешките права и основните свободи. За свое мото организацията приема: „Мирът е създаден не за да се нарушава, а за да подпомага интелектуалната и нравствената солидарност на човечеството“.¹ Изразеното желание на България да стане член на международната

организация, е разгледано по време на Осмата генерална конференция, проведена през есента на 1954 г. в Монтевидео.² На 17 май 1956 г. България официално става пълноправна членка на световната организация. Приема и ратифицира, след което започва да прилага всички конвенции, приети от Генералната асамблея. Те отразяват различните сфери, обект на дейности: Култура, Образование, Авторско право, Околна среда и Спорт. Сред тях е и Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство, чиято предистория и необходимостта от която са обект на настоящия доклад.

Методология на изследването

При изготвянето на настоящия доклад са използвани достъпни официални документи на ЮНЕСКО и Българската национална комисия за ЮНЕСКО, както и различни изследвания по проблематиката. Обект е Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство. Целта е да се разкрие необходимостта от нейното приемане, както и да се покаже пътят, който е извървян. Изводите са базирани на направен анализ на нейната приложимост.

Резултати

Нуждата от приемането на нова Конвенция

През втората половина на XX век въпросът, свързан с осъществяването на протекция по отношение на традиционната култура и наследените разбирания от предходните поколения, се поставя с особена острота. В рамките на ЮНЕСКО се стига до заключението, че липсата на обща и цялостна политика в тази посока оказва негативно въздействие върху процесите по идентификация, съхраняване и представяне на наследеното през многовековната човешка история. Тази констатация бива изказана по време на конференция, състояла се от 24 август до 2 септември 1970 г. във Венеция. В нейните рамки за първи път се използват понятията „културно развитие“ и „културното измерение на развитие“, които впоследствие се разписват в множество международни документи. Стига се до заключението, че е налице многообразие от национални култури, които са запазили своята уникалност. Това налага съхраняването им да бъде поставено като важна задача, която е нужно да се изпълнява, защото тя е и в основата на човешкия прогрес и развитието на световната култура. Също така се посочва, че местните култури в много страни са застрашени от изменения или дори от изчезване. Налага се изводът, че за да се предотвратят всички открити негативи, е

нужно да се създадат ресурси, да се обучат кадри, както и да се приемат отправни програмни документи. Именно това разбиране е поставено в основата на изработената и приета на 16 ноември 1972 г. Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство. Като основни принципи, залегнали в нея, са посочени запазването и съхраняването на природата и културните ценности. Те стават основополагащи за даването на начало на нови проучвания, насочени към изработване на документи, свързани с традиционната култура, фолклор, обичаи и традициите на отделните народи. Фокусът се поставя върху недвижимите културни ценности, за които се посочва, че имат „изключителна универсална стойност“. Въвежда се и понятието „наследство на човечеството“, което бива използвано и в други документи на ЮНЕСКО. Започва редовно провеждане на международни научни срещи, конференции и симпозиуми, на които се обсъжда въпросът за начините и методите за защита на запазените нематериални културни ценности. Започнатата дискусия по въпроса е продължена по време на проведената през 1982 г. конференция в Мексико. Направен е обстоен преглед на постигнатото за изминалия десетгодишен период, в който Конвенцията е прилагана. Отбелязва се, че това е един от най-успешните приети до този момент от ЮНЕСКО документи. Самата конференция също се посочва за съществена. На нея присъстват представители на 126 държави, които демонстрират своята обединеност. Прокламира се общи виждания по посока на опазване на достиженията на човешката култура. Изнесени са разработки, посветени на преглед на постигнатото по отношение на разработването на различни културни политики. Възприема се, че от ключово значение е необходимостта от насърчаване на научните изследвания, насочени към разкриване на основните проблеми на културата в съвременния свят и целящи формулиране на нови насоки за насърчаване на културното развитие като цяло. Изказват се становища, които препоръчват да се насърчават международните кооперирани опити за подобряване на културното сътрудничество. Също така да се разработят нови стратегически документи, които да разкрият в детайли същността на съхранените традиционни практики. За първи път се обръща внимание върху необходимостта от опазване на запазеното „нематериалното наследство“. Това е и първият случай, в който на форум на ЮНЕСКО се използва този термин. С оглед по-голяма яснота е посочена необходимостта много от съществуващите и използвани към този момент понятия да бъдат преразгледани. Що

се отнася до „нематериално наследство“, следва да се има предвид, че то е нужно да бъде приемано и като „определение за представяне на отделни начини на живот, съвкупност от системи, традиции, вярвания и пр.“. Като резултат от това в заключителната декларация, приета от участниците във форума, се отбелязва, че е налице ново определение за културно наследство. То включва както материални, така и нематериални произведения, чрез които творчеството на хората намира своя израз: езици, обреди, вярвания, исторически места и паметници, литература, произведения на изкуството, архиви и библиотеки. Приема се, че всяка култура представлява уникален по своя характер и същност набор от ценности. Народните традиции и техните форми на изразяване са посочени като най-ефективното средство, което отделните хора са изнамерили, като по този начин отделните групи успешно демонстрират присъствието си един пред друг и помежду си. Приетите общи препоръки се заключават в призив към всички държави да сторят нужното, така че да се направят нови проучвания на местно, регионално и субрегионално ниво, които да се фокусират върху различни форми на запазено културно наследство, като се акцентира и върху народни изкуства и фолклор, устни традиции и свързани с тях културни практики. Отделните държави следва да разработят и самостоятелни програми, насочени към утвърждаване на своята културна идентичност. Фолклорът, който е неотменима същност на всеки народ, следва да се приема като основен компонент на една нация. В него е нужно да се разглеждат аспекти като езици, устна традиция, вярвания, празненства, хранителни навици, медицина, технологии и др. [1].

Утвърждаване на разбирането за нематериалното културно наследство като съществен елемент от културната традиция и практики на човечеството е направено през 1989 г. по време на Международна среща на експерти, състояла се в гр. Хамамет, Тунис. Предмет на обсъждане е извършеното до този момент, както и насърчаване на предприемането на общи между отделните държави конкретни подходи, насочени към съхраняване на традиционната култура. За основен се посочва въпросът, по който и дискусиите са най-много, свързан с изработването на план – поотделно за всяка една държава и общ за всички, който да се реализира в предстоящ десетгодишен период. В него акцент се поставя върху запазването на развитието на традиционните занаяти в отделните страни. Приетият заключителен документ е поставен в основата на разработка, която е предложена за

обсъждане на проведената в края на същата година Генерална конференция на ЮНЕСКО. Той става основа на обща концепция, озаглавена „Препоръки за опазване на традиционната култура и фолклор“, и е първият от поредица последвали го, които биват допълвани през годините. Поставят се основите и на т.нар. Оперативни насоки, даващи указания как да се извършва опазването на нематериалното културно наследство. Възприема се виждането, че това не са затворени по своя характер документи, още повече че те следва да бъдат апробирани в отделните страни. След събирането на подробна информация и нейното обобщение препоръките трябва да бъдат актуализирани и доразработвани с оглед на своята целесъобразност и приложимост. За основа е прието разбирането, че опазването на традиционната култура и фолклор е важен инструмент, чиято приложимост е ориентирана към опазването на нематериалната култура и наследство на отделните страни [2].

Последователно в различни страни започва апробирането на част от приетите препоръки. Предприемат се поредица от действия, насочени към идентифициране на отделни елементи на традиционна култура, тяхното описване и систематизиране. Провеждат се конференции на локално ниво, между които изпъкват тези в Буркина Фасо (1990), Кот д'Ивоар (1992), Индонезия (1993). Съществен момент представлява предложената през 1993 г. от Корея система, насочена към осъществяване на идентификация и последваща протекция на нематериалното културно наследство, озаглавена „Живи съкровища“ (Human Treasures). Тя бива популяризирана по време на 142-рата сесия на Изпълнителния съвет на ЮНЕСКО, където предизвиква голям интерес. Като резултат от това бива приет специален доклад. С него се поставя нов етап в разработването на политики, насочени конкретно към нематериалното културно наследство, като се изтъква неговата важност, основана на спецификата на всяка държава. В съвкупността си обаче те формират едно по-голямо цяло и представят културния облик в регионален аспект. Акцент се поставя върху „крехкостта“ и „уязвимостта“ на нематериалното наследство. Новост е и разглеждането на нематериалното културно наследство от гледна точка на признаването на авторско право и интелектуална собственост. Като следствие от приетите постановки генералният директор на ЮНЕСКО предлага две нови политики: 1. Стартиране на специална програма, свързана с определянето на елементи, наречени шедьоври на устното и нематериалното културно наследство на човечеството, с цел

информираност в световен мащаб за направена идентификация и акцентирание върху необходимостта от запазване на тази специфична форма на наследство; 2. Провеждане на проучване на необходимостта от разработване на стандарти за изготвяне на инструментариум за защита на традиционната култура и фолклор. По същество това са едни от първите конкретни стъпки по пътя към разработване на нова конвенция на ЮНЕСКО. В резултат от всичко това и от възприетата политика не само за проучвания, но и за последващи обсъждания, както и задължително апробиране на направените предложения, през 1999 г. ЮНЕСКО организира голям международен форум, на който основен е въпросът за разработване на общи стратегически документи. Участват експерти от почти всички държави членки, които споделят натрупания опит по отношение на идентификацията на елементи на нематериално културно наследство, както и на практики, свързани с неговото опазване. Всички се обединяват около идеята, че е необходимо да се приеме нов, по-обвързващ международен правен инструмент – конвенция, който да отговори на констатираната необходимост. Изтъква се, че този документ е необходимо да бъде разработен с цел прилагането му на световно ниво, а не такъв, който да бъде в определени локални граници. Именно поради това следва да се приеме нова конвенция, която да отговори на нуждите, които всички изтъкват, че са необходими. Подчертава се, че тя не трябва да се приема като контрапункт на дотогавашните основни програмни документи на ЮНЕСКО, както някои скептици посочват, а като възможност да се оцени спецификата на нематериалното културно наследство, както и въведените практики, свързани с неговото опазване и популяризиране. Акцент се поставя върху същността и значимостта на местните общности, не само като носители на този тип наследство, но и като такива, които го дообогатяват, развиват и предават в бъдещето. Въпросът се обвързва с ефекта, който глобалното развитие в световен план налага и който неминуемо оказва влияние върху наследената култура. По този начин идеята за изработването на нов инструментариум за действие, който да включва единни правила и норми за работа в областта на нематериалното наследство, е от съществено значение [3].

Изработване и приемане на Конвенция 2003

Темата се обсъжда и в следващите две години, по време на поредица проведени дискусии, състояли се в Торино, Италия (2001), Елче, Испания (2001) и Рио де Жанейро, Бразилия (2002). По време на тях дебатите и приетите препоръки, както и взетите

решения представляват важен момент и своеобразна прелюдия към окончателното изработване на текстовете на Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство, нуждата от която вече никой не оспорва. Постига се консенсус между изказаните гледни точки и подходи, представени от експерти от различни страни. Последна крачка е представеният от експерти на ЮНЕСКО финално разработен документ, който представлява набор от различни понятия и тяхното дефиниране. Под внимание е взета необходимостта същите да бъдат предварително разгледани и при констатирана нужда отново подложени на коментари. Този „Речник с термини“ става основополагащ документ при изработването на финалния вариант на Конвенцията. Детайлно са разкрити всички изказани до този момент общи насоки. Изчистени са много неточности и непълноти, за които в предходните срещи не един път е обръщано внимание [3]. Въпреки това някои държави все още изказват опасения за ненавременност и целесъобразността от изготвянето и приемането на нова конвенция. Документът се явява в отговор на изказаните опасения, че въвеждането на нова конвенция може да създаде колизия със съществуващите до този момент такива. Ето защо се посочва, че е взето предвид упоменаването на понятието „нематериално културно наследство“ в Конвенцията за световното природно и културно наследство, но сега то ще бъде по-ясно и точно дефинирано [4]. Отново се подчертава убеждението, че е налице подчертана нужда от приемане на нова конвенция на ЮНЕСКО, която следва да е специално насочена към опазването на нематериалното културно наследство. Доказателство за това са и нееднократно представяните становища на различни експерти в отделните страни, около които те са се обединили по време на проведените множество конференции, научни семинари и симпозиуми, а именно: крайно необходимо е да се разработи и приеме нова конвенция. На следващо място, идентифицираните елементи на този специфичен тип културно наследство разкриват неговата същност. Изтъква се, че именно с нова конвенция ще се утвърдят принципите за „опазване“ и „съхранение“. В новата ситуация на развитие те придобиват и нов смисъл, едновременно близък, но също така и открояващ се от единствено използвания до този момент в Конвенцията за световното наследство термин „защита“. Именно това налага името на новата конвенция да бъде „Конвенция за опазване на нематериалното културно наследство“, с което се цели не само да се получи синхрон с останалите сродни

на нея конвенции, но и да се обхванат спецификата и параметрите на конкретната проблематика [5].

В края на септември 2003 г. в централата на ЮНЕСКО в Париж започва 32-рата сесия на Генералната конференция на организацията. Сред основните въпроси, поставени за разглеждане, е и този, свързан с приемането на Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство. Провеждат се продължителни дискусии, както в самата зала, така и извън нея, в рамките на съвещания и обсъждания в отделни регионални и експертни групи. Финално се доработват някои от текстовете и те придобиват окончателния си вариант. В заседанието, проведено на 17 октомври 2003 г., се състои последното гласуване. Положителен вот за приемане на новата конвенция дават представителите на 120 държави членки. Осем се въздържат и само една държава е против. С това Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство (Конвенция 2003) вече е факт и започва етапът на нейното прилагане, както и на изработване на оперативни насоки, подпомагащи този процес.

Заклучение

Разработването на основните насоки, отразени в Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство (Конвенция 2003), представлява продължителен и сложен процес. Той включва поредица от дейности, инициирани от ЮНЕСКО и насочени към обединяване на мненията, изказани от различни експерти, учени, общественици, политици. При приемането на Конвенцията се излиза с призив до всички държави, които одобряват нейните постановки, че е нужно обединение на усилията за реализиране на ефективни мерки, насочени към опазването, съхраняването и популяризирането на нематериалното културно наследство, както в локален, така и в международен аспект. Тя следва да представлява израз на волята на световната организация за приемане на обща политика за повишаване на ролята на нематериалното културно наследство в обществото и включване на неговото опазване в програмите за планиране. Нуждата от осигуряването на признаване, уважение и популяризиране на нематериалното културно наследство сред обществеността също е от значение. Не на последно място, насърчаването на участието във вземането и осъществяването на отделни мерки за защита следва да бъде постигнато посредством осигуряване на условия и по-възможност най-широко участие на общности, групи, а в отделни случаи – и отделни лица, които се занимават със

създаване, съхранение и предаване на това наследство. Това е нужно да бъде основен модел за работа.

В международен аспект ползите от приемането и прилагането през годините на Конвенция 2003 налагат извода, че тя постига:

- опазване, съхраняване и подобряване на възпроизвеждането и предаване на нематериалното културно наследство през поколенията;
- запазване на благосъстоянието на отделните общности;
- насърчаване на изказа на уважение и разбирателство между общностите;
- разкриване на културното многообразие, както на национално, така и на международно ниво;
- устойчиво развитие на общностите и тяхната социална и природна среда.

Бележки

¹ **Droit**, Roger Pol. (2005) *Humanity in the making: overview of the intellectual history of UNESCO: 1945 – 2005*. Paris: UNESCO, 2005, p. 11. ISBN 92-3-104000-6. – In: *UNESCO Digital Library*.

<<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000142076?posInSet=2&queryId=ebad6dc-3aa1-449a-9c09-adf6232fb570>> (9 май 2023)

² Официалното писмо на правителството на НРБ е подписано от министъра на външните работи д-р Минчо Нейчев и депозирано в седалището на ЮНЕСКО в Париж: Application from the People's Republic of Bulgaria for membership of UNESCO.

<<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000162832?posInSet=1&queryId=262623d6-4103-4bfb-81c6-d61fce42c759>> (9 май 2023 г.).

References/Литература

1. **Mexico** City Declaration on Cultural Policies World Conference on Cultural Policies Mexico City, 26 July – 6 August 1982. <https://culturalrights.net/descargas/drets_culturals401.pdf> (9 май 2023)
2. **Recommendation** on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore. < <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-safeguarding-traditional-culture-and-folklore>> (9 май 2023 г.).
3. **Intangible** Cultural Heritage – Working definitions. <<https://ich.unesco.org/doc/src/05358-EN.pdf>> (9 май 2023 г.).
4. **Smith**, L., N. **Akagawa**. Intangible Heritage – Introduction. – In: **Intangible** Heritage. L. Smith, N. Akagawa (eds.). London: Routledge, 2008, pp. 1 – 10. eBook ISBN 978-0-203-88497-3.
5. **Aikawa-Faure**, N. From the Proclamation of Masterpieces to the Convention for the Safeguarding of Intangible Heritage. – In: **Intangible** Heritage. L. Smith, N. Akagawa (eds.). London: Routledge, 2008, pp. 13 – 44. eBook ISBN 978-0-203-88497-3.

За автора

Венцислав Велев е професор, д-р, преподавател в УниБИТ. Неговите интереси са свързани с изследване на събитията от българската история след Освобождението, читалищното и библиотечното дело, политиките за опазване и популяризиране на културното наследство, нематериалното културно наследство на България, както и политиките на ЮНЕСКО, представяни на международно и национално ниво.

За контакт с автора: v.velev@unibit.bg

THE UNESCO CONVENTION ON THE SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE – 20 YEARS LATER (BACKGROUND)

Ventzislav Velev

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: In response to the need to protect cultural heritage, UNESCO has taken various actions. To understand effective control, somehow promoting common actions, everything is removed from convention, each is saturated with a division of cultural heritage. The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, approved by UNESCO in 2003, is in response to the need to protect this “vulnerable” traditional culture in its own way. The need for it has been clearly demonstrated at many preliminary meetings, seminars, conferences. It is also the result of the work of many experts from different countries.

Keywords: Convention 2003, Intangible Cultural Heritage, UNESCO.

About the Author

Ventzislav Velev is a Professor, PhD, a lecturer at ULSIT. His interests are related to the study of the events of Bulgarian history after the Liberation, the Chitalishte and the library work, the policies for preservation and promotion of the cultural heritage, the intangible cultural heritage of Bulgaria, as well as UNESCO policies presented at the international and national level.

To contact the Author: v.velev@unibit.bg

**ОБЩЕСТВОТО НА ЗНАНИЕТО
И ХУМАНИЗМЪТ НА XXI ВЕК**

**KNOWLEDGE SOCIETY
AND 21ST CENTURY HUMANISM**

XXI национална научна конференция
с международно участие
1 ноември 2023 г.

21st International Scientific Conference
1st November 2023

Българска
Първо издание

Bulgarian
First Edition

Съставител
доц. д-р Любомира Парижкова

Compiler
Assoc. Prof. Lubomira Parijkova, PhD

Редактор и коректор
д-р Жана Ганчева

Editor
Zhana Gancheva, PhD

Превод и редакция на английски език
доц. д-р Веселин Чантов
д-р Теодора Генова

Translation into English
and Editors of the English Texts
Assoc. Prof. Veselin Chantov, PhD
Teodora Genova, PhD

Графичен дизайн и предпечат
Люля

Graphic and Print Design
Ljulja

Дизайн корица
д-р Камелия Планска-Симеонова

Cover design
Kamelia Planska-Simeonova, PhD

Университет по библиотекознание
и информационни технологии
1784 София, бул. „Цариградско шосе“ № 119
www.unibit.bg

University of Library Studies
and Information Technologies
1784 Sofia, 119 Tsarigradsko Shosse
www.unibit.bg

Академично издателство
„За буквите – О писменехъ“
ISSN 2683-0094
София, 2023

Academic Publisher
“Za Bukvite – O Pismeneh”
ISSN 2683-0094
Sofia, 2023

buditeli.unibit.bg